

Брояка А. А.
Старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет

ОЦІНКА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА

Проаналізовано деякі критерії оцінки кадрового забезпечення сільськогосподарської дорадчої діяльності, окреслено основні проблеми та запропоновано заходи по його покращенню.

Ключові слова: сільськогосподарське дорадництво, дорадник, експерт-дорадник, інформаційно-консультаційна діяльність, кадрове забезпечення.

Постановка проблеми. Сільськогосподарське дорадництво в Україні завдяки своїм досягненням набуває все більшого визнання як серед споживачів дорадчих послуг, так і серед представників влади. Організація ефективного консультування сільськогосподарських виробників та сільського населення в значній мірі залежить від компетентності дорадників та експертів-дорадників, а також відповідного потребам кадрового забезпечення дорадчих служб [2, С. 116]. Тому питання підготовки достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів для здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень. Важливість проблеми налагодження дієвої системи передачі новітніх знань та технологій селянам шляхом розвитку сільськогосподарського дорадництва підтверджується зверненням до цієї проблематики багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких: М.Ф. Безкровний, О.М. Бородіна, А.І. Бучацький, О.А. Галич, Т.П. Кальна-Дубінюк, М.Ф. Кропивко, М.І. Лобанов, В.В. Самсонова, Р.М. Шмідт, А. Ван ден Бан, В.М. Кошелєв та ін. Однак вивченню кадрового потенціалу у сфері надання сільськогосподарських дорадчих послуг приділено недостатньо уваги.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сучасного стану кадрового забезпечення сільськогосподарських дорадчих служб України та визначення напрямів його зміцнення.

Виклад основного матеріалу. Перші сільськогосподарські дорадчі служби у пореформеній Україні виникли переважно за міжнародної технічної допомоги. На той час вітчизняна освіта не готувала професійних дорадників [1, С. 48] і перевага таких проектів полягала в тому, що іноземні партнери навчали українців основним принципам та методам дорадництва, які вже пройшли випробування часом та практикою, допомагали побудувати відпрацьовані у їхніх країнах моделі розповсюдження сільськогосподарських знань та технологій. На жаль, після завершення донорських проектів більшість створених служб припинило або скоротило свою дорадчу діяльність. Це було пов'язано, по-перше, із прогалинами у розумінні зарубіжними партнерами специфічних українських умов та потреб у інформаційно-консультаційній допомозі. По-друге, українські сільськогосподарські виробники ще не готові або не мають змоги сплачувати за інформаційно-консультаційні послуги. По-третє, у більшості регіонів України дорадчі служби з'явилися до того моменту, коли на державному рівні було визнано їх значущість.

Важливим етапом у розвитку інформаційно-консультаційної діяльності в Україні стало формування законодавчої бази. Відповідно до Закону «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» та інших нормативних актів соціально-спрямовані дорадчі послуги можуть надаватися виключно зареєстрованими дорадчими службами, дорадниками та експертами-дорадниками, які мають фахову підготовку, одержали кваліфікаційні свідоцтва та внесені до відповідного Реєстру [4, 5, 6].

Станом на 01.01.2011 відповідно до чинного законодавства сертифіковані та внесені до

Реєстру 70 сільськогосподарських дорадчих служб, 585 сільськогосподарських дорадників, 546 експертів-дорадників з усіх регіонів України (рис. 1). Причому, зареєстровані дорадники та експерти-дорадники є не лише консультантами сільськогосподарських дорадчих служб, а й співробітниками Національної академії аграрних наук України, Головних управлінь агропромислового розвитку облдержадміністрацій, вищих навчальних закладів, приватних агроконсалтингових фірм тощо.

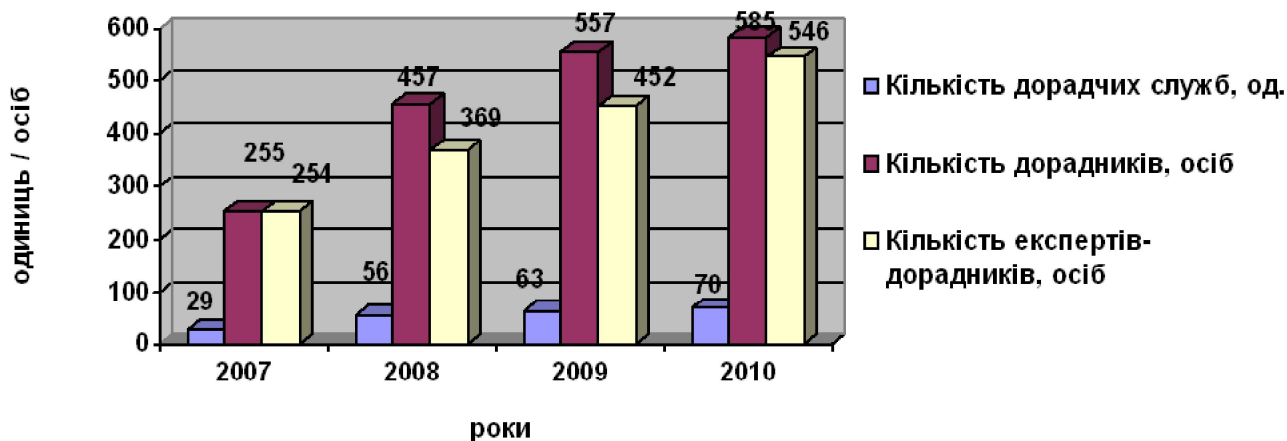

Рис. 1. Кількість зареєстрованих сільськогосподарських дорадчих служб та дорадників*

* Джерело: Сформовано автором за даними Міністерства аграрної політики України.

Виділення та розподіл коштів з держбюджету на соціально-спрямовані дорадчі послуги по регіонах відбувається згідно з кількістю сільського населення. Якщо на інформаційно-консультаційне забезпечення одного сільського жителя у 2007 та 2008 рр. припадало в середньому по 0,7 грн. бюджетного фінансування, що є мізерною сумою, то у 2009 р. ця сума зменшилася до 0,4 грн. Такий обсяг фінансування не дає можливості забезпечувати дорадчими послугами всіх селян та утримувати для цього необхідну кількість дорадників.

На одного працівника дорадчих служб 2007 року припадало 20629 грн. виділених коштів, 2008 р. – 12681 грн., 2009 – 5996 грн. Проте механізм отримання коштів на здійснення дорадчої діяльності є доволі складним, тривалим та забюрократизованим, що призвело до неможливості освоєння передбачених на цей вид діяльності коштів. Таким чином, фактичний виробіток на одного дорадника протягом 2007-2009 рр. становив відповідно 992, 4222 та 1851 грн.

Зіставивши кадрове забезпечення інформаційно-консультаційної діяльності із кількістю суб'єктів сільськогосподарського виробництва, можна стверджувати про високий коефіцієнт навантаження: на одного зареєстрованого дорадника та експерта-дорадника у 2007 р. припадало майже 115 суб'єктів сільськогосподарського виробництва, у 2008 р. – 72, а у 2009 р. – майже 57. Найбільшу долю, згідно з організаційно-правовими формами господарювання, займають фермерські господарства. Як бачимо, у міру збільшення кількості дорадників та експертів-дорадників потенційне навантаження на одного дорадника зменшується (табл. 1).

При цьому поза увагою не повинно пройти те, що завданням інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві є допомога не лише сільськогосподарським підприємствам у вирішенні виробничих питань, а й сільському населенню у напрямі розвитку сільських територій. До того ж, сільське населення теж займається сільськогосподарським виробництвом як для власних потреб, так і для реалізації виробленої продукції. А в Україні налічується 4,7 млн. особистих селянських господарств, які теж можуть бути користувачами інформаційно-консультаційних послуг, що підвищує потенційне навантаження на одного дорадника у 83 рази (5761 суб'єктів сільськогосподарського виробництва на одного дорадника й експерта-дорадника у 2008 р. та 4715 – у 2009 р.). Для порівняння, інформаційно-консультаційна служба штату Канзас (США) налічує більше 750 дорадників, які обслуговують близько 17000 сільськогосподарських виробників, що становить навантаження на одного дорадника 23,7 од.

Таблиця 1. Кількість суб'єктів сільськогосподарського виробництва в Україні та їх навантаження на одного дорадника, 2007-2009 рр.*

Організаційно-правові форми	2007		2008		2009	
	Всього, од.	На одного дорадника	Всього, од.	На одного дорадника	Всього, од.	На одного дорадника
Господарські товариства	7428	14,6	7879	9,5	7819	7,8
Приватні підприємства	4229	8,3	4326	5,2	4333	4,3
Фермерські господарства	43472	85,4	43894	53,1	42101	41,7
Виробничі кооперативи	1264	2,5	1101	1,3	1001	1,0
Державні підприємства	360	0,7	354	0,4	345	0,3
Підприємства інших форм	1633	3,2	1505	1,8	1553	1,5
Разом	58357	114,6	59059	71,5	57152	56,6

* Джерело: Розраховано автором за даними Державного комітету статистики та Міністерства аграрної політики України.

Висновки. Отже, можна із впевненістю стверджувати, що наявна кількість дорадників та експертів-дорадників є недостатньою для повноцінного забезпечення селян інформаційно-консультаційними послугами. Тому важливим є збільшення кількості установ, як можуть здійснювати професійну підготовку дорадників та експертів-дорадників як за програмами базової підготовки, так і підвищення їх кваліфікації для ознайомлення з останніми досягненнями науки та техніки, прогресивними методами господарювання. Якщо до 2010 року така підготовка здійснювалась у вигляді курсів, то на сьогоднішній день вже відкрито нову спеціальність «Дорадництво» [3, С. 123]. Це надає можливість фахової підготовки бакалаврів та магістрів-дорадників у вищих навчальних закладах, що є перспективним напрямом. Проте приток спеціалістів у дану сферу діяльності можливий лише за умови підвищення мотивації праці, зокрема: прийнятної рівня заробітної плати, стабільного надходження коштів з бюджету, включення професії «дорадник» до класифікатора професій та її прирівнення до працівників освіти та науки, гарантування гідного соціального забезпечення сільськогосподарських дорадників. При цьому важливо стимулювати попит на сільськогосподарські дорадчі послуги шляхом постійного інформування суспільства щодо можливостей і досягнутих результатів діяльності дорадчих служб. Також у перспективі доречно здійснити співставлення структури дорадників згідно сфери їх компетенції із потребами у їх кількості для максимального забезпечення селян інформаційно-консультаційними послугами.

Ці та інші заходи дадуть можливість покращити кількісний та якісний склад дорадників та експертів-дорадників, що в свою чергу підвищить ефективність інформаційно-консультаційних послуг в сільському господарстві,

Література

1. Бородіна О. М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / Бородіна О. М. – К. : Ін-т аграр. економіки, 2001. – 72 с.
2. Кадровое обеспечение информационно-консультационной службы // Информационно-консультационная служба в АПК : учеб. пособие / под ред. В. М. Кошелева и В. В. Маковецкого. – М. : Агроконсалт, 2001. – С. 116 – 134.
3. Інноваційні напрямки розвитку дорадництва: колективна монографія за матеріалами Міжнародного круглого столу 4 лютого 2011 р. / кафедра аграрного консалтингу та сервісу ННІ ПО НУБіП України в рамках Міжнародної виставки «Інтер АГРО 2011». – Ніжин:

Видавець П.П. Лисенко, 2011. – 280 с.

4. Про організацію професійної підготовки та проведення дорадчої діяльності на професійному рівні [Електронний ресурс] : наказ Міністерства аграрної політики України від 13.09.06 р. № 519. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/page/?3629>
5. Про професійне навчання дорадників та експертів-дорадників [Електронний ресурс] : наказ Міністерства аграрної політики України від 11.07.05 р. № 311. – Режим доступу : http://icr.org.ua/files/55_nakaz2.doc
6. Україна. Закони. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність [Електронний ресурс] : закон ... від 17.06.04 р. № 1807-IV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Summary

Selected criteria of peopleware of agricultural advisory service are analyzed, its main problems are identified and measures of its strengthening are proposed.